

Odraščanje v rejniški družini – samopredstavitev

Growing up in a Foster Family – Presentation of a Personal Experience

40

Katarina Filipič

Osnovna šola dr. Ivana Korošca Borovnica

Izvleček

Ključne besede:

družina, rejniška družina, biološki starši.

Življenje v rejniški družini je lahko prijetno, polno pozitivnih doživetij, lahko pa tudi nefunkcionalno, polno strahu, hrepenenja po sprejetosti in za otroka lahko težka izkušnja. Namen raziskave je ugotoviti, kaj lahko otroku daje rejniška družina, česar primarna družina ne zmore. S pomočjo hermenevitične argumentacije – na podlagi samopredstavitve bom ugotavljala, kako mladostnik, ki je v rejništvu, dojema rejniško družino kot nadomestno družino, in kaj mu je ta dala, česar ni dobil v matični družini.

Abstract

Keywords:

family, foster family, biological parents.

Life in a foster family can be pleasant, full of positive experiences, or it can be dysfunctional, full of fear, of a longing to be accepted, and can represent a difficult experience for the child. The purpose of the research is to determine what a foster family can provide to a child, which the primary family cannot. By means of hermeneutic argumentation – based on a presentation of a personal experience – we will determine how an adolescent in foster care perceives his foster family as a substitute family, and what it offers him that his biological family did not.

Uvod

Svetovalni delavci se vsak dan srečujemo s širokim naborom težav, ki jih imajo otroci, starši, strokovni delavci in vsi, ki so vključeni v otrokov razvoj, vzgojo in izobraževanje. Velikokrat je kljub prizadevanju težko najti učinkovite metode in pristope ter se boriti z vsemi izzivi, pred katere smo postavljeni. Tako sem se tudi sama znašla pred velikim izzivom, in sicer načrtovanjem pomoči otroku, ki odrasča v rejniški družini in se

srečuje z vprašanji, ki se porajajo mladostnikom v procesu odraščanja.

Mladostnik je bil pripravljen govoriti o svojem življenju in odnosih z družinskimi člani. Z biološko mamo ima stike, sicer so redki in zgolj formalni. Od rojstva je v rejniški družini.

Trenutno se spopada z vprašanji, ki so glede na njegova leta pomembna za oblikovanje samopodobe, identitete in samozvesti. Je v letih, ko poleg spodbude potrebuje

dodatno pomoč za razjasnitev svoje preteklosti in načrtovanje svoje prihodnosti.

Na podlagi pogovora sem poskusila razjasniti mladostnikove trenutne težave ter oblikovati diagnostično oceno in smernice za izdelavo načrta pomoči. Za lažje razumevanje njegovega doživljanja samega sebe in sveta, ki ga obkroža, sem uporabljala rekonstruktivno-razlagalni ocenjevalni pristop.

Vsa imena, ki se pojavljajo v prispevku, so izmišljena.

Družina

Najpomembnejši prostor za zdrav posameznikov razvoj je družina.

»Družino tvorijo dva ali več posameznikov, ki so v interakciji, imajo skupne motive in cilje; povezujejo jih skupna pravila, norme in vrednote; odnose v njej odraža in določa relativno trajna struktura moči in vodenja; izoblikuje se relativno trajna mreža komunikacije ter statusov in vlog posameznih družinskih članov; definirajo se vloge glede na delitev dela; razločijo se čustveni odnosi med člani.« (Čačinovič Vogrinčič, 2006, str. 130)

Tomori (1994, str. 5) navaja, da lahko človek v družini doživi največja veselja in najbolj boleča razočaranja. V družini je človek deležen najnežnejše skrbi in nege, hkrati pa tudi najtrših zahtev. Od nje dobi dragocena darila in v njej doživi najhujše izgube. Mnoge družine v življenju rešuje, a marsikoga tudi uniči. Od družine so odvisne prve posameznikove vrednostne ocene sebe kot samostojnega človeškega bitja in prve prestave o vrednotah sploh.

Družina torej ni pomembna le za otroka v njegovem razvojnem obdobju. Svojo družino nosi v sebi vsakdo, ne glede na starost, obdobje zrelosti ali življenjske razmere (Tomori, 1994, str. 11–12).

Nadomestna oziroma rejniška družina

Rejništvo je posebna oblika varstva otrok, ki jim je potrebna oskrba in vzgoja pri osebah, ki niso njihovi starši (Tomec in Hudobivnik, 2012, str. 66).

Otrok v rejništvu živi med dvema družinama, potuje od ene do druge in nazaj. Potrebuje prostor za premislek in preverjanje resničnosti, da lahko pove, kdo je, kaj si želi, kaj misli, čuti, kako se vidi in razume v odnosu z obema družinama (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

Rejništvo je posebna oblika varstva otrok, ki jim je potrebna oskrba in vzgoja pri osebah, ki niso njihovi starši.

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti v Republiki Sloveniji (ZIRD) (Uradni list RS št. 110/2002) v prvem odstavku 2. člena opredeljuje rejništvo kot posebno obliko varstva otrok, ki so nameščeni v rejniško družino na podlagi zakona, ki ureja

družinska razmerja, ali drugega zakona, in je namenjeno otrokom, ki začasno ne morejo prebivati v biološki družini. Sistem rejništva je odgovornost države, da otroku, ki iz različnih razlogov začasno ne more živeti pri svojih starših, najde družino, v kateri bo pridobil pozitivno družinsko izkušnjo. Temeljne psihološke pravice otroka je najlažje zagotoviti v družini, ki je za otroka varna in razvidna.

Obstajajo še nekatere opredelitve rejništva, kot so kratkotrajna namestitve, delo v projektni skupini, ukrep pomoči, ki otroku omogoči uspešno samorealizacijo in razvoj različnih sposobnosti, ter na koncu še rejništvo kot socialnovarstvena storitev Republike Slovenije. V

jedru vsega tega pa je bistveno, da se otroku omogočijo zdrava rast, skladen osebni razvoj in izobraževanje pri ljudeh, ki niso otrokovi starši, saj biološki tega niso zmogli (Cvetko idr., 2011, str. 245).

V jedru vsega tega pa je bistveno, da se otroku omogočijo zdrava rast, skladen osebni razvoj in izobraževanje pri ljudeh, ki niso otrokovi starši, saj biološki tega niso zmogli.

Odraščanje v rejniški družini

Doživljanje rejniškega položaja se pri otrocih razlikuje glede na razvojno obdobje, v katerem so nameščeni v rejništvo.

Tako recimo otroci, ki so v oskrbo dani drugim staršem že ob rojstvu, z nadomestnimi starši razvijejo običajen odnos otrok – starši. Travmatski dogodki iz zgodnjega otroštva imajo dolgoročne posledice, otroci, ki so nameščeni v rejništvo, pa v tem obdobju še ne morejo razumeti povezave z matično družino. V tem obdobju največjo potrebo otroka predstavljata psihična in fizična varnost in zanesljivost.

Zelo pomembno je, da vemo, da v tem obdobju otroci niso sposobni vzdrževati pozitivnih čustvenih vezi z različnimi osebami, ki med seboj nimajo odnosov oziroma so celo sovražne druga drugi. Ta podatek se kaže kot ključen pri otrocih v rejništvu, saj rejnike spodbuja k temu, da z matično družino vzpostavijo neki določen odnos, prek katerega vzdržujejo stik med otrokom in biološko

družino. Otroci se krvnega sorodstva začnejo zavedati pri sedmih oziroma osmih letih. Do tega obdobja imajo za svojo družino tisto, s katero živijo. Od devetega leta do adolescence se začnejo pojavljati naslednje značilnosti (Križnik Novšak, 2008, str. 27):

- Otroci ne želijo biti izpostavljeni, želijo biti običajni, kot drugi.
- Dejstvo, da ne živijo z biološkimi starši, pomeni, da so drugačni, s tega vidika ima to zanje negativen pomen.
- V emocionalnem pomenu se zavedajo, da so izgubili svoje biološke starše, in začutijo gensko povezanost z biološko družino.
- Žalost se občasno kaže z zmedenostjo, občasno potrtnostjo, socialnim umikom ter občasnimi izbruhi frustracij in jeze.

”

V času adolescence se oblikuje identiteta, kar vključuje fizično identiteto, ki je povezana predvsem z biološko družino, saj vključuje telesno pojavo, zdravje in telesno zrelost, medtem ko je z rejniško družino povezan predvsem socialni del identitete, ki se nanaša na odnose z drugimi.

- Dejstvo, da ne živijo v biološki družini, je pogosto spremljano z občutkom zavrnitve.
- Otroci, ki se doživljajo zavrnjene ali zapuščene, so navadno jezni na starše, otroci, ki se doživljajo ukradene biološkemu staršu, so jezni na rejniško družino, tisti, ki za nastalo situacijo krivijo sebe, tudi jezo obrnejo nase.

Strokovnjaki govorijo o različnih vzgojnih obdobjih v razvoju vsakega otroka.

(Uhlendorf, 1999, str. 450) poudarja, da lahko razvojne procese opišemo kot obvladovanje vrste razvojnih

nalog, ki slonijo druga na drugi in so med seboj tesno povezane. Na ta način lahko v posameznikovem razvoju prepoznamo razvojne faze, ki jih označujejo kvalitativno različne razvojne naloge in zahteve, ki si kakor sekvence sledijo v posamezni razvojni dobi.

V času adolescence se oblikuje identiteta, kar vključuje fizično identiteto, ki je povezana predvsem z biološko družino, saj vključuje telesno pojavo, zdrav-

je in telesno zrelost, medtem ko je z rejniško družino povezan predvsem socialni del identitete, ki se nanaša na odnose z drugimi. (Križnik Novšak, 2008, str. 27)

Diagnostična ocena in načrtovanje vzgojne pomoči

Uhlendorf (1999, str. 448, 449) navaja, da gre pri »socialno-pedagoški diagnostiki« za sistematičen pristop k razumevanju življenjskega položaja posameznika ali skupine z namenom, da bi nam to sistematično razumevanje omogočilo načrtovanje, prognozo in izboljšanje življenjskega položaja.

Glavna cilja, ki ju zasledujemo s socialno-pedagoško diagnostiko, sta čim bolj natančen, verodostojen opis življenjskega položaja in razvojnih možnosti mladost-

nika ter na tem zasnovanih pedagoških ukrepov, intervencij, posegov, procesov in interakcij oziroma oblikovanje »socialno-pedagoškega prostora«.

Omeniti moramo, da sodijo socialno-pedagoške intervencije v biografske procese in vplivajo na otroke in mladostnike. Pri njih se srečujemo z različnimi izjavami, nejasnimi razlagami, zakritimi namigi ali pa dolgimi zgodbami, v katerih mladostniki opisujejo svoja doživljanja življenjskih situacij.

Nölke (1999, str. 427) poudarja, da so za zaupno sodelovanje med vzgojiteljem in mladostnikom osrednjega pomena vzgojiteljeve sposobnosti razumevanja in razlaganja življenjskih zgodb ter senzibilno ravnanje z biografskimi informacijami.

Biografsko-narativni intervju je primeren za razumevanje skritih pomenskih struktur in njihovega biografskega vpliva. V tem postopku je treba mladostniku dati kolikor je le mogoče široko svobodo pri pripovedovanju.

Koraki, po katerih vrednotimo narativni intervju po Nölke (1999, str. 430), so:

- Najprej se usmerimo k *analizi prvega stika* in poteku ter ozadju, v katerem je potekal narativni intervju.
- Naslednji korak v rekonstrukciji posameznega primera je *analiza objektivnih biografskih ali družinsko-biografskih podatkov*. Pri tem izhajamo iz trenutnega psihosocialnega položaja osebe in na to navežemo ostale biografske podatke.

Tako analiza objektivnih podatkov kakor analiza celotnega intervjuja potekata po načelu postopka *objektivne hermenevtike*. Objektivno strukturo posameznega primera analitično razlikujemo od samopodobe (samoprezentacije) osebe ali socialne podobe, ki bo rekonstruirana kot primer. Ob tem je tudi samopodoba osebe ali socialnega sistema (organizacije) del rekonstruirane strukture primera.

- Naslednja stopnja je *analitična abstrakcija*, v kateri sistematiziramo za posameznika dominantno strukturo biografskega procesa.
- Z analizo *dominantnih dogodkov* in izkustvenih potekov začnemo v nadaljnjem koraku »luščiti« posamezniku lastne vzorce razlage.

- V nadaljevanju povzamemo *osrednje vzorce ravnanja in doživljanja*.
- Na koncu skušamo uvrstiti posameznikovo biografijo (s kontrastiranjem in primerjanjem) znotraj *tipološke skupine*.

Zapis diagnostične ocene na temelju samoprezentacije – primer Luka

Izbor izjav – Luka o sebi

Preteklost: »Mama pravi, da se nisem veliko jokalo, ne vem glih ne vem kolk, jaz to pol pozabim. Tako je najboljše.«

Sedanjest (pogovor z biološko mamo): »Bolj malo, ona ima veliko dela, kuha, pa to. Pa tud ne ve, kaj bi rekla. Tud ona ima tremo; (zanima ga) pa to recimo za očeta, pa to, zakaj se večkrat ne vidimo, pa to, sam, ko ne vem, kaj bi ona rekla; mogoče bi jo moral bol vprašat pač zaradi tega, ker ona verjetno več ve kot moja rejniška mama. Ja, recimo, da ko pokliče, sam vpraša za ocene, ena minutka in to je to. Zato jaz ne kličem več. Pa to, da nič ne pove. Ona ima tremo, kot jaz. Ne ve, kaj bi povedla, tako kot jaz. (šola) Rad bi šel kam drugam, nekaj smo se menil za waldorfsko šolo, pa ni bilo prositorja; sam da jih v življenju ne vidim, pa bo vse v redu.« (sošolce)

Prihodnost: Rad bi večkrat šel k njim na obisk, »ne glih sam za počitnice, lahko tud za vikend« (k biološki mami); rad bi imel svojo sobo pri njih; rad bi izvedel več o preteklosti, očetu. Rad bi bil bolj samostojen, rad bi zamenjal šolo.«

Odnosi z biološko mamo

Preteklost: V rejniški družini je od štirinajstega dneva. Včasih je mamo večkrat poklical po telefonu. Zdaj ne več. Dogajanja v preteklosti: »Ne vem. Jaz to pol pozabim. Tako je najboljše.«

Sedanjest: V stiku z mamo je po telefonu. Redko hodi na obisk. Ima polbrata Bora in polsestro Majo.

Odnos z njima: Ko je pri njih, se počuti »ful dobro«, »z Majo in Borom skoz neki delamo v bistvu, igramo se vse možno, nikoli pač ni dolgčas«. *Moti ga:* »Ja, Maja in Bor imata vsak svojo sobo in računalnik, svoje stvari, jaz sem tku mal, ne vem, kam bi se dal. Pa to mogoče, pač k se tolk časa ne vidmo, pa je spet mal treme, pol pa mine, sam na začetku tko mal.«

Odnos z mamo: Malo se pogovarjata. »Pogovarjava se bolj malo, ona ima veliko dela, kuha, pa to. Pa tud ne ve, kaj bi rekla. Tud ona ima tremo.« Spominja se, kako ona kuha, in pravi: »Ja, ful dobr kuha. Ko ona kuha, vsa hrana dobro diši in vsak vonj ima še en vonj.« (tišina)

Počutje: »Men se zdi, da dost stvari še ne vem. Tko pač, tko tko ne vem, pač vsega po malem. Mogoče bi jo moral bol vprašat pač zarad tega, ker ona verjetno več ve kot moja rejniška mami. Sam sem pa tudi že mami povedal, da se pa ne upam vprašat.« Vprašal bi jo rad »recimo za očeta, pa to, zakaj se večkrat ne vidimo, pa to, sam, ko ne vem, kaj bi ona rekla.« *Moti ga,* da »ko pokliče, sam vpraša za ocene, ena minutka in to je to. Pa to, da nič ne pove. Ona ima tremo kot jaz. Ne ve, kaj bi povedla, tako kot jaz.«

Prihodnost: Rad bi večkrat šel k njim na obisk: »Ne glih sam za počitnice, lahko tud za vikend.« Rad bi imel svojo sobo pri njih. Rad bi izvedel več o preteklosti, očetu.

Odnos z rejniško družino

Preteklost: »Z mamo sem se vedno pogovarjal in to. Ona mi je vse povedala. Očetu pomagam v delavnici. Tako je že od malega.« »Mama in oči sta mi kupila kolo prejšnje leto.« *Potovanja:* »V Turčijo smo šli z avionom, z ladjo smo šli od Benetk do Splita.«

Sedanjest

Odnos s starši: »Očetu pomagam v delavnici. Mami pomagam piškote delat, košare pa sama naredi.« *Pomoč pri učenju:* Mami, ona je večinoma zraven, lepo razlaga, ampak je ful stroga. Vedno pravi, uči se sam, potem te bom pa vprašala. Men gre to ful na živce, vprašala! Zakaj bi me vprašala, sej se bom učil.«

Odnos z ostalimi v hiši: »Ja, uredu, če tko, če se nardi tko, da se igramo al pa kej tazga, je uredu, včasih se skregamo, tko k vsak normaln človek.« *Najbolj se razu-*

me »mogoče s sinom od Igorja, pač Dorjan tud, pač sicer je mlajši, ampak pač tud tko naučil me je na primer kej košarko igrat al pa kej tazga, ker pač Igor je košarkar in pač je že dostikrat kej pokazu al pa kej tazga.«

Počutje: »Dobro. Samo včasih mi je mogoče malo dolgčas, ker je pač vedno eno in isto, ker bi se še s kom drugim dobil, ne samo z domačimi.«

Prihodnost

»Rad bi ostal v tej družini, itak, tu sem celo življenje. Uno niti ne poznam dobro. Vprašanje je, kako bi se razumeli, če bi bili skup vsak dan.«

Odnosi z vrstniki

Preteklost: »Na prejšnji šoli je bilo drugač. Ni bilo tega kot tu.«

Sedanjest: *Počutje* »slabo. Sošolci me ne sprejmejo.« *Odnosi s sošolci:* »Nekaj se je v drugem razredu zgodil in zdej kot eno maščevanje že od drugega do zdej, do šestega. Je skoz neki! Ja, saj še sam ne vem, kaj je sploh takrat bilo. Jaz to pozabim. Veliko otrok, ki pride iz drugih šol, ima težave, ker kot da jih ne sprejmejo že v osnovi. Se pa sproti malo maščujemo, če kdo komu kaj reče. Včasih tudi kaj dobr naredimo, ampak ne glih s prijateljstvom, ampak da se kej organiziramo, ne pa za prijateljstvo. Če se začne nekdo tepst, večina sošolcev potem to spodbuja. Sam da jih v življenju ne vidim, pa bo vse v redu.«

Prihodnost: »Rad bi šel kam drugam. Se mi zdi, da bi mi dali priložnost tam, tukaj pa mi je ne dajo.« Želja: »Da imam veliko prijateljev in se dobro razumemo.«

Odnosi z učitelji

Sedanjest: »Učiteljica pa tud nič ne naredi. Tud če mi pa enkrat reče, povej men, če ji pa povem, pa nič ne naredi. Na primer oni naredijo samo tisto, k je res hudo, na primer zdej trije moji sošolci so skakali sošolki po torbi, ker je imela notri mleko, ki se je razlilo in je imela mleko po zvezkih in torbi. In so dobili vzgojni ukrep pomagati čistilkam, in zdej pač ...« *Slabe izkušnje:* »Enkrat so mi na hodniku jemali stvari iz torbe, potem sem učitelju povedal. Pol se pa obrnilo tako, da sem jaz bil kriv. Saj glih to govorim, kaj mi učitelji pravijo, oni mi govorijo, naj jim povem, če jim pa povem, je pa

sranje pol. Drug dan pa kot da bi se pozabil, pa se spet nadaljuje nekaj.«

Pričakovanja od učiteljev v prihodnosti: »Ja, bi vidu rad, sam zdej ne vem, al bodo pač učitelji, ki mi nonstop govorijo, naj jim grem povedat, potem kaj naredil al ne.«

Odnos do sebe

Preteklost: »Mama pravi, da se nisem veliko jokal, samo če sem dobil kakšno injekcijo. Sam men se zdi, da dost stvari še ne vem.« *Stvari, ki so se dogajale v preteklosti:* »Ne vem. Jaz to pol pozabim. Tako je najboljš.«

Sedanjest: »Ful rad igram košarko, ma vse igre z žogo.

Tud kolo rad peljem. Mama in oči sta mi ga kupila prejšnje leto in se furam okrog. Rad delam sladice. Vedno mami pomagam piškote delat, košare pa sama naredi. Pa še za živali skrbim. Ne vem, mami pravi, da se ne znam pohvalit. Ja, to je res, to je slaba lastnost.« Šolske obveznosti: »Včasih se mi res ne da in dobim slabe ocene.« *Prijatelji med sošolci:* »Tko prav v mojem razredu? Ne! V šoli je pa edin še bratranc, pa to.«

Prihodnost: Rad bi bil bolj samostojen, rad bi naredil kuharski tečaj, rad bi se učil jezike in potoval, rad bi zamenjal šolo.

Poskus diagnostične ocene s hermenevitično argumentacijo in smernicami za individualni načrt pomoči na podlagi samopredstavitve

Po pogovoru z Lukom ugotavljam, da so težave, ki se pojavljajo, vezane za odnose z biološko mamo (»Pogovarjava se bolj malo, ona ima veliko dela, kuha, pa to. Pa tut ne ve, kaj bi rekla. Tut ona ima tremo; men se zdi, da dost stvari še ne vem; mogoče bi jo moral bol vprašat, pač zarad tega, ker ona verjetno več ve kot

moja rejniška mami; vprašal bi jo rad,; recimo za očeta, pa to, zakaj se večkrat ne vidimo, pa to, sam, ko ne vem, kaj bi ona rekla; ko pokliče, sam vpraša za ocene, ena minutka in to je to. Pa to, da nič ne pove. Ona ima tremo, kot jaz. Ne ve, kaj bi povedla, tako kot jaz.«) Njegova čustva so kontradiktorna. Po eni strani jo obsoja, ker kliče samo zaradi ocen in ker se ne videvajo pogosteje in ker nič ne pove. Po drugi strani jo takoj opraviči. Da veliko dela, da ima tremo kot on in da ne ve, kaj bi povedala. Mamo idealizira in se z njo indentificira (»Ja, ful dobr kuha. Ko ona kuha, vsa hrana dobro diši in vsak vonj ima še en vonj; Ima tremo, tako kot jaz, ne ve, kaj bi povedala.«).

”
Za lažje vključevanje v skupino bodo pomagale socialne zgodbe. S to metodo poskušamo mladostniku na primeren način pojasniti vzroke in posledice določenih socialnih situacij.

Odnos z polbratom in polsestro ga še bolj zmede in še dodatno poglobi njegovo nerazrešeno situacijo. Po eni strani jih ima rad in jih idealizira (pri njih se počuti »ful dobro«, »z Majo in Borom skoz neki delamo v bistvu, igramo se vse možno, nikoli pač ni dolgčas«). Po drugi strani jim zavida (»Maja in Bor

imata vsak svojo sobo in računalnik, svoje stvari, jaz sem tku mal, ne vem, kam bi se dal.«). Tako kot mamo tudi njiju idealizira in se z njima indentificira. (»Rad bi imel svojo sobo pri njih«).

Luka se boji resnice in soočanja z njo. Jasno mu je, da nekaj ni v redu, vendar to potlači (»Ne vem. Jaz to pol pozabim. Tako je najboljš.«). S preteklostjo se sooča tako, da pozabi na dogajanja in mu je lažje.

Ta nerazrešeni odnos se je prenesel tudi na odnose z vrstniki. Tisto, kar podzavestno čuti pri biološki mami, je prenesel na odnose z vrstniki (»Sošolci me ne sprejmejo; nekaj se je v drugem razredu zgodil in zdej kot eno maščevanje že od drugega do zdej do šestega. Je skoz neki! Ja, saj še sam ne vem, kaj je sploh takrat bilo. Jaz to pozabim.«). Odnos doživlja kot nesprejemanje in se ponovno zateka v tlačenje, potiskanje čustev vase.

Iz teh dveh relacij se je pri Luki razvila potreba po begu iz realnosti. To pokaže, ko razlaga o rejniški družini. Ko opisuje rejniško družino, poudari: »Dobro. Samo

včasih mi je mogoče malo dolgčas, ker je pač vedno eno in isto, ker bi se še s kom drugim dobil, ne samo z domačimi.« Ko pa govori o obisku biološke mame in polbrata ter polsestre, reče, da je pri njih »ful dobro; nikoli pač ni dolgčas«. Zdi se mu, da je nekje drugje zagotovo bolje, in idealizira nekaj, kar ne obstaja.

Ravno tako je v odnosu z vrstniki. Ko opiše prejšnjo šolo, na kateri je bil eno leto, izpostavi: »Na prejšnji šoli je bilo drugač. Ni bilo tega, kot tu.« Za sedanje sošolce meni: »Sam da jih v življenju ne vidim, pa bo vse v redu,« čeprav ko opisuje situacije, sebe ne izključuje iz njih (»Se pa sproti malo maščujemo, če kdo komu kaj reče.«) Opazna je odsotnost samokritike. Nima izgrajenega položaja sebe v odnosu z vrstniki, ravno tako kot ne najde svojega položaja v biološki družini.

Nekritičnost se kaže tudi v odnosu do rejniške mame. Najprej navaja, da bi rad bil bolj samostojen: »Vedno pravi (rejniška mami), uči se sam, potem te bom pa vprašala. Men gre to ful na živce, vprašala! Zakaj bi me vprašala, sej se bom učil.« Potem pa, če ga ne kontrolira, dobi slabe ocene.

Izpostavljene življenjske teme in pomeni, ki jih mladostnik aktualizira, me navajajo, da socialnopedagoške intervencije usmerjam zlasti v njegov odnos do biološke mame, da ga podprem v izražanju čustev (namesto »jaz to pol pozabim« »mal mam tremo na začetku, pol pa mine«).

Za lažje vključevanje v skupino bodo pomagale socialne zgodbe. S to metodo poskušamo mladostniku na primeren način pojasniti vzroke in posledice določenih socialnih situacij. Na ta način se razvija predvsem razumevanje socialnih situacij. Ravno tako se uči komunikacijskih tehnik izražanja čustev.

Prav tako bo potrebno dodatno svetovanje otroku, delo z mamo in učitelji.

Intervencije je treba usmeriti v podporo njegovih močnih področij: šport (Ful rad igram košarko, ma vse igre z žogo; tud kolo rad peljem), interesi (rad delam sladi-

ce, jeziki), dobremu kontaktu s polbratom in polsestro ter bratrancei.

Konkreten cilj, ki si ga lahko zastavimo, je, da bo izboljšal stik z biološko mamo, da se bo naučil z njo komunicirati, jo vprašati vse, kar ga zanima. Drug konkretni cilj, ki si ga lahko zastavimo, je ozaveščanje o položaju v vrstniški družbi, načinu komuniciranja, dajanju povratnih informacij in prevzemanju odgovornosti za lastno vedenje.

Oporne točke lahko iščemo v rejniški družini. Pri njej dobi vse, kar potrebuje. Starša skrbita zanj, ga imata

rada in ga sprejemata. Pri njiju ima varnost, dom, potovanja, skrb in podporo. Želita, da se dobro počuti in da gre po pravi poti v življenju. Luka se tega zaveda in kljub idealiziranju in stremenju k nečemu drugačnemu in boljšemu na vprašanje, kje bi raje živel, odgovori: »Rad

bi ostal v tej družini, itak, tu sem celo življenje. Uno niti ne poznam dobro. Vprašanje je, kako bi se razumeli, če bi bili skup vsak dan.«

Pri diagnostični oceni in intervencijah sem bila v dilemi glede njegove želje o zamenjavi šole, zato sem to področje opustila in se osredotočila na druge stari. Menim, da je treba počakati z zamenjavo šole in začeti reševati probleme, ki so povzročili to željo. Brez rešitve trenutnih težav je možnost, da bi se enaki problemi pojavili tudi v drugem okolju in pri drugih vrstnikih.

Obravnava vzrokov, ki so pripeljali do kontradiktornih čustev in želja, je dolgotrajnejši proces, zato je potrebna psihoterapevtska obravnava za razjasnitev preteklosti in pomoč pri oblikovanju identitete.

Sklepne misli

V življenju se zgodi mnogo prijetnih, pa tudi neprijetnih stvari. Neprijetne stvari hitro pozabimo, čeprav pustijo bolečino, ki čez čas otopi. Ljudje stopamo v življenje in njegove vedno nove preizkušnje z različnimi močmi in slabostmi.

Svetovalni delavec v šoli ima pomembno vlogo pri svetovanju in podpori vsem vpletenim v rejništvo.

Žal pa rojstvo otroka ni za vse družine srečen dogodek. Kadar družine nimajo urejenih življenjski razmer, jim je otrok običajno v breme.

Bistvo vsakega rejništva je vzpostaviti odnos, ki bo otroku dopolnil odnos z njegovimi starši tam, kjer so ti pustili praznino in rane, ki jih niso znali ali zmogli zapolniti in ublažiti.

Svetovalni delavec v šoli ima pomembno vlogo pri svetovanju in podpori vsem vpletenim v rejništvo. Staršem bi lahko svetoval, jih podpiral in jim ponudil strokovno pomoč pri izboljšanju njihovega statusa, da bi se otrok sčasoma lahko vrnil k njim. Rejnikom pa bi lahko svetoval pri vzgojni problematiki.

Vloga svetovalnega delavca bi morala biti povezovalna: treba bi bilo posredovati med vsemi vpletenimi v rejništvo, saj se med njim velikokrat pojavljajo nesoglasja ter posledično slabše sodelovanje.

Otroci so naše naravno bogastvo in največja naloga v življenju. Vsak otrok hrepeni po tem, da bi bil sprejet, želen in ljubljen. Prav tako potrebuje starše, ob katerih se počuti varno. Najosnovnejša otrokova potreba je potreba po varnosti. Bolj ko se otrok počuti varno, bolje se razvija. ■

Viri in literatura

Cvetko, E., Ferlin, A., Lah, T., Mikša, L. in Pucelj, Š. (2011). Socialni pedagog in rejništvo. *Socialna pedagogika* 15, št. 3, str. 243–266.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.*

Križnik Novšak, A. (2008). Doživljanje otrok in mladostnikov v rejništvu. *Kaljenje, Bilten skupnosti CSD Slovenije*, št. 11, str. 18–35.

Nölke, E. (1999). Rekonstruktivna hermenevitična analiza biografij v socialnopedagoškem delu. *Socialna pedagogika*, 3(4), str. 425–444.

Tomec, M., in Hudobivnik, T. (2012). Priprava otroka in družine, ki izvaja rejniško dejavnost, na rejništvo. *Kaljenje, Bilten skupnosti CSD Slovenije*, št. 11, str. 65–79.

Tomori, M. (1994). *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.

Uhlendorf, U. (1999). Socialnopedagoška hermenevitična diagnostika ter načrtovanje vzgojne pomoči, *Socialna pedagogika*, 1999 vol. 3, št. 4, str. 445–459.

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti v Republiki Sloveniji (ZIRD). Uradni list RS št. 110/2002 27. novembra 2002. Dostopno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3400> (2. 12. 2020).